

Waarom de voorstellen voor een nieuwe pensioenwet volstrekt overbodig zijn

De voorstellen van minister Koolmees voor een nieuwe pensioenwet zijn bij nauwkeurige analyse van de aanleiding ertoe, volstrekt overbodig.

Kern van de problemen met de pensioenwetgeving is, dat in de huidige Pensioenwet (PW) de EU-richtlijnen IORP I, in 2016 opgevolgd door IORP II, niet correct en niet naar de geest zijn omgezet.

In plaats ervoor te zorgen dat de thans geldende richtlijn IORP II alsnog correct en naar de geest wordt omgezet in de PW, heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een jarenlange 'framing-campagne' gevoerd tegen de huidige PW. Daartoe werd in 2005 NETSPAR opgericht met als doel om de overheids campagne met 'wetenschappelijke rapporten en artikelen in o.a. PensioenPro, een speciale editie van het Financiële Dagblad.

Voorbeeld:

In het artikel: NETSPAR: AANPASSEN STELSEL IS NODIG EN MOGELIJK, van de hoogleraren Lans Bovenberg en Theo Nijman, gepubliceerd in PensioenPro van 20 september 2017, staan o.a. de volgende uitspraken: "Levenslang gegarandeerde pensioenen zijn uitermate kostbaar - zeker nu de rente sinds 2010 nog verder is gedaald. Toch steunt de bestaande inrichting van het stelsel nog steeds op een fictie van gegarandeerde pensioenen.", en: "Dat pleit voor een pensioenstelsel dat per jaar en per individu actuarieel fair is en dus afschaffing van de doorsneesystematiek."

Gegarandeerde pensioenen hebben nooit bestaan; al in de PSW is in art. 7 lid1i bepaald dat fondsen in het uiterste geval kunnen korten.

En de doorsneepremie werd in 1999 door toenmalig staatssecretaris Hoogervorst aangemerkt al een belangrijk solidariteitscriterium. Er ligt zelfs een kabinetsbesluit aan ten grondslag (Kamerstuk 26537 nr.1 van 10 mei 1999).

Met inachtneming van het bovenstaande heeft het kabinet het volgende besloten:

1. De collectieve basisregeling van bpf-en dient gefinancierd te zijn op doorsneepremie

Waar/wat is het misgaan?

In de eerste plaats heeft De Geus geweigerd om in art. 10 POW een karakter op te nemen voor CDC-regelingen. Dit type regeling wordt niet erkend en is dus verboden.

Vervolgens heeft De Geus in art 126 lid 2a PW de actuariële waarderingsgrondslag voor de technische voorzieningen - zonder nadere verklaring - vervangen door het begrip 'marktwaardering'.

In de derde plaats heeft hij nagelaten om de EU-pensioenrichtlijn IORP I correct en naar de geest om te zetten in zijn PW. Hij heeft dit - op de valreep, in 2006 - wel (deels) gedaan in de PSW. Zie art. 9a, daarin is de waarderingsmethode uit art 15 lid 4 van IORPI overgenomen.

De problemen die zich met de huidige PW voordoen, zijn te herleiden tot de onjuiste uitgangspunten in de PW, waarmee terugkijkend gesteld kan worden dat de TK in 2006 door de toenmalige verantwoordelijke minister (A.J. de Geus) is misleid.

De vraag is, hoe begrippen als ‘onvoorwaardelijke verplichtingen’ en ‘markwaardering’ in de PW terecht zijn gekomen.

De speurtocht heeft geleid naar de bron van de pensioenellende. Die blijkt te liggen in het PLAMNET-rapport Een Pensioen Asset en Liability Model voor Nederland van de afdeling Wetenschappelijk Onderzoek van De Nederlandsche Bank (DNB) van april 2004.

In dit rapport worden de volgende premises gehanteerd:

1. We gaan uit van een defined benefit pensioenstelsel gebaseerd op het middelloonsysteem. Nominale verplichtingen zijn gegarandeerd en indexatie wordt nagestreefd.
2. “Een alternatieve methode om tot een disconteringsvoet te komen is op basis van “fair value” oftewel “marktwaardering”.....”, (pagina 18).

Hier komen enkele apen uit de mouw:

- Voor marktwaardering wordt uitgegaan van IAS19 (International Accounting Standard 19), de in het rapport niet bij name genoemde regelgeving voor de financiële verslaggeving, opgesteld door de International Accounting Standards Board (IASB, waarvan Hans Hoogervorst de voorzitter is). DNB spreekt hier volkomen onterecht van de internationale accountancy standaard.
- DNB ontleent aan IAS19 de opvatting dat de toegezegde verplichtingen op ieder moment overgedragen moeten kunnen worden aan een derde partij indien dit wenselijk zou zijn. Die verhandelbaarheid is volgens DNB inherent aan de toepassing van het principe van marktwaardering voor pensioenverplichtingen.
- “Een belangrijk verschil tussen de rekenrente- en de marktwaarderingsmethode is dat de eerste methode uit gaat van continuïteit, terwijl bij marktwaardering het risico bij een faillissement van de sponsor centraal staat. Wat betreft onvoorwaardelijke (nominale) verplichtingen (waaronder al toegekende indexatie) is de discontinuïteitbenadering opportuun. Immers, deze verplichtingen dienen gegarandeerd te zijn, ook in het geval de sponsor omvalt”.

Zo stapelt DNB willens en wetens de ene na de andere onjuiste premisse op elkaar, immers:

- Gegarandeerde pensioentoezeggingen/-uitkeringen hebben nooit bestaan. Al onder de PSW konden pensioenen gekort worden (art. 7 lid1i). In art 134 van de PW is die kortingsoptie explicieter geformuleerd. En het recente arrest van de HR (dec. 2019) heeft nog eens duidelijk gemaakt dat alleen verzekeraars pensioenuitkeringen garanderen;
- Uit brieven van 6 oktober 2008 van minister Donner aan de TK, met een bijlage in het Engels, gericht aan de IASB, erkent Donner dat “Finally, the Dutch Pensions Act offers the opportunity to reduce the accrued rights of members and beneficiaries (including early leavers). This leaves the ultimate risk with members and beneficiaries.”

- Pensioenverplichtingen zijn de schulden van fondsen aan de deelnemers (de crediteuren). Het is bij wet verboden dat schuldenaren hun schulden verhandelen zonder de uitdrukkelijke toestemming van de crediteuren;
- Los hiervan: nakoming van de aangegane pensioenverplichtingen bij de pensioenfondsen vormt in essentie het bestaansrecht van de fondsen. Zij zijn dan ook de enigen die die verplichtingen kunnen uitvoeren op basis van de pensioenregelingen die zij hebben afgesloten met werkgevers. Zij ontvangen hiervoor pensioenpremies (die zij beleggen) en opbrengsten op de belegde middelen.

De conclusie is dan ook dat DNB het toezicht op pensioenfondsen heeft gebaseerd op puur fictieve - en daardoor op onaanvaardbare - uitgangspunten. Uitgangspunten die haaks staan op de dienaangaande bepalingen in de geldende EU-pensioenwetgeving, vastgelegd in de EU-richtlijnen IORP I en II.

Voor de bepaling van de rekenrente waarmee de fondsen hun verplichtingen moeten berekenen, slaat DNB opnieuw de plank mis. DNB goochelt nu met begrippen als nominale (= gegarandeerde) verplichtingen, reële verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen.

- a. De waarde van de onvoorwaardelijke toezeggingen komt overeen met die van een portefeuille met staatsobligaties die een identieke kasstroom garandeert.
- b. Voor reële verplichtingen is geen directe marktconforme replicerende portefeuille beschikbaar, aldus DNB. Hier moet rekening worden gehouden met de toekomstige loonontwikkeling.
- c. Voorwaardelijke verplichtingen zouden volgens het marktwaarderingsprincipe berekend moeten worden op basis van optieberekeningen.

Uiteindelijk blijkt DNB te kiezen voor een rekenmodel op basis van optieberekeningen. “De toezegging van het pensioenfonds om in de toekomst onder voorwaarden te gaan indexeren kan gezien worden als de combinatie van geschreven callopties op de beleggingsportefeuille van het fonds met als uitoefenprijs de dekkingsgraad waarbij men begint met indexeren en gekochte callopties met als uitoefenprijs de dekkingsgraad waarbij men maximaal indexeert.”

Zonder het expliciet te noemen, maakt DNB voor de vaststelling van de DNB-RTS (de DNB rentetermijnstructuur) voor de pensioenverplichtingen gebruik van het Black-Scholes-Merton-model.

Wat is het Black-Scholes-Merton-model (BSM-model)?

De term Black-Scholes verwijst naar drie gerelateerde concepten binnen de financiële wiskunde. (zie verder Wikipedia).

In februari 2015 hebben de heren E. Hoefkens & G.W.M. de Bruin een profielwerkstuk geschreven onder de titel: De Midas Formula. Zij ontvingen hiervoor de KNAW Onderwijsprijs.

Hierin onderzoekt hij de merites van het BSM-model en komt hij tot de volgende conclusie:

“Het Black-Scholes model is een relatief eenvoudig model dat goed te begrijpen is. Zo zijn ook de zwakke punten er gemakkelijk uit te halen. Met de zwakke punten dient men zeker rekening te houden, maar zoals de praktijk leert, wordt dit zelden gedaan. Het belangrijkste defect in het model is op basis van ons onderzoek het

negeren van de ‘leptokurtosis’, ook wel de ‘fat tail’ genoemd. Het gevolg hiervan is dat (vooral ver in-to-the-money en ver out-of-the-money, we hadden vooral met downside risk te maken) (index)opties verkeerd gewaardeerd worden. Tevens zorgt dit ervoor dat men risico management niet kan baseren op dit model. Hoe men het ook wend of keert, het Black-Scholes model is een zeer invloedrijk en belangrijk model en dit zal het ook blijven door de goede indicatoren die af te leiden zijn uit het Black-Scholes model. Het model kan prima gebruikt worden, zolang men maar onthoudt dat investeerders een geheugen hebben dat de aandelenprijs beïnvloedt, in tegenstelling tot moleculen”.

“In tegenstelling tot moleculen hebben investeerders een geheugen dat de aandelenprijs beïnvloedt. Vergeet men dit, dan verandert de Black-Scholes formule in ‘The Midas Formula’.”

En dat is nu precies wat DNB heeft gedaan en nog steeds doet.

Tot slot

Uit het voorgaande is aangetoond dat de PW op grond van:

1. de opzettelijke weigering om collectieve beschikbare premiereregelingen als karakteristiek op te nemen en aldus de pensioenfondsen te dwingen om te kiezen voor de karakteristiek van de uitkeringsovereenkomst;
2. de premisse dat nominale pensioenen gegarandeerd zijn;
3. de pensioenverplichtingen op elk moment verhandelbaar zijn;
4. de pensioenverplichtingen te waarderen op basis van marktwaarding, door DNB ‘vertaald’ in de DNB-RTS (in de volksmond: de risicovrije rente) in strijd is met de geldende EU-pensioenwetgeving, vastgelegd in de richtlijnen IORP I en II.

Gesteld mag worden dat door toedoen van verantwoordelijk minister A.J. de Geus, toenmalig staatssecretaris M. Rutte en de president van DNB, N Wellink, het parlement ernstig is misleid.

Haal de bewust in de PW opgenomen fouten eruit en de zogenaamde problemen met het huidige stelsel zijn grotendeels opgelost.

Een voorbeeld, toegespitst op pensioenfonds ABP kan het ‘foutendrama’ verduidelijken:

- In de pensioenovereenkomst (inclusief de pensioenovereenkomst voor militairen) van het ABP wordt in art. 2 lid 1 het Karakter van de pensioenregelingen als volgt beschreven: “De pensioenregelingen zijn uitkeringsovereenkomsten”.
- Op pagina 32 van Kamerstuk 30413 nr.3, Memorie van Toelichting van 28 december 2005 blijkt wat er onder de uitkeringsovereenkomst dient te worden verstaan en begrepen:

“Een uitkeringsovereenkomst. Bij deze vorm van pensioen sluiten werkgever en werknemer een overeenkomst over een uitkering van een bepaalde hoogte die vanaf een bepaalde leeftijd ontvangen wordt.” “Zowel het risico dat de levensverwachting van de werknemer meer toeneemt dan aanvankelijk verwacht was (ook wel het langlevensrisico genoemd), als het beleggingsrisico, het risico dat de inkomsten over de belegde gelden mee- of tegenvallen, ligt te allen tijde bij de pensioenuitvoerder.”

- Uit informatie op de website van het ABP, <https://www.abp.nl/pensioen-bij-abp/pensioen-1-2-3/>, “Hoe zeker is uw pensioen?” Blijkt het volgende: De hoogte van uw pensioen staat niet vast. Het is mogelijk dat uw pensioen niet met de prijzen meegroeit. De volgende factoren spelen daarbij onder meer een rol:
 - Mensen worden gemiddeld steeds ouder. Pensioen moet daardoor langer worden uitbetaald.
 - Een lage rente maakt pensioen duurder. ABP heeft daardoor meer geld nodig om hetzelfde pensioen te kunnen uitbetalen.
 - De resultaten van beleggingen kunnen tegenvallen.

Kortom: het ABP voert de facto collectieve beschikbare premiereregelingen (CDC-regelingen) uit.

Het ABP pleegt hiermee de volgende overtredingen/misdrijven:

- Het ABP pleegt contractbreuk door andere typen pensioenregelingen uit te voeren dan is overeengekomen met de sociale partners in de Pensioenkamer;
- Het ABP overtreedt de Pensioenwet (PW) want het voert pensioenregelingen uit die volgens de PW niet worden erkend, en derhalve niet zijn toegestaan. Zie pagina 11 van Kamerstuk 30414 nr.3, waar het volgende valt te lezen: “Alleen ten aanzien van het karakter van de pensioenovereenkomst moeten partijen werken met de in dit wetsvoorstel gebruikte begrippen (uitkeringsovereenkomst, kapitaalovereenkomst en premieovereenkomst, zie verder paragraaf 3.3.1).”
- Doordat de pensioenregelingen van het ABP het karakter van CDC-regelingen hebben, vervallen de strenge vereisten inzake de technische voorzieningen. Ook de verplichting voor het aanhouden van buffers vervalft.
- Hoewel de Staat verzuimd heeft om in 2006 de EU-richtlijn IORP I correct en naar de letter en de geest om te zetten in de wijzigingen van de PW, had het ABP zich desondanks moeten richten naar de deze richtlijn, in 2016 opgevolgd door IORP II. Immers: EU-Richtlijnen gaat boven nationale wetgeving (horizontale werking). Nalatigheid van de Staat op dit punt leidt ertoe dat Richtlijnen rechtstreeks door burgers kunnen worden ingeroepen.
- Het ABP pleegt valsheid in geschrift door in rapportages aan DNB en in haar jaarverslagen melding te maken dat beleggingen en technische voorzieningen voor meer dan 95% “voor risico fonds” zijn. Zie <https://statistiek.dnb.nl/downloads/index.aspx#/details/gegevens-individuele-pensioenfondsen-kwartaal/dataset/54946461-ebfb-42b1-9479-fa56b72d6b1a/resource/a4b6584f-09b7-498d-bce5-3ef12e966f87> (en de bijlage met een op ABP toegesneden uittreksel). In het jaarverslag 2019 zijn dezelfde termen te lezen (pagina 139, 140, 162, 169).
- De jaarrekening van het ABP voldoet niet aan het vereiste van art.130a PW, dat als volgt luidt: “Artikel 130a. Vermelding premiecomponenten. Onverminderd artikel 130 vermeldt een pensioenfonds in zijn jaarrekening en bestuursverslag de samenstelling (cursivering JL) van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten”.